

Siekiant maksimaliai apsaugoti vaikus nuo seksualinio smurto, asmenys dirbantys ar planuojantys dirbti su vaikais, privalės turėti Teisėto darbo su vaikais kodą (QR kodą). Darbdaviai privalės tikrinti ar darbuotojas turi QR kodą, o institucijos - vykdyti darbdavių priežiūrą. Efektyvinamas specializuotos pagalbos teikimas vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto. Tai numatančius Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimus priėmė Seimas. Jie įsigalios nuo 2024 m. lapkričio 1 d.

„Toliau kuriame instrumentus, padėsiančius apsaugoti vaikus nuo seksualinio smurto grėsmės. Darbdaviai, priimančys žmones dirbti, teikti paslaugas, savanoriauti, atlikti praktiką, stažuotis ar vykdyti bet kokią kitą veiklą, susijusią su vaikais, turės pasinaudoti prevencine priemone - reikalauti, kad žmogus pateiktų QR kodą, įrodantį, kad jis nėra teistas už seksualinio pobūdžio prieš vaikus ar suaugusius, ar kitus tyčinius sunkius ir labai sunkius nusikaltimus ir periodiškai tikrinti, ar situacija nepasikeitė. Tokio kodo galės reikalauti ir vaikų tėvai, samdydami individualiai dirbančius korepetitorius, aukles, būrelių vadovus ar kitus asmenis“, - sako socialinės apsaugos ir darbo ministras Vytautas Šilinskas.

Ir iki šiol galiojo įstatymo nuostatos, draudžiančios asmenims dirbti su vaikais, teikti paslaugas, savanoriauti, jei buvo teisti už seksualinius nusikaltimus, tyčinius sunkius ir labai sunkius nusikaltimus. Tokie asmenys įtraukiami į Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registrą (ĮKNR) ir įsidarbinant, jei toks darbas yra susijęs su vaikais, darbdavys galėjo prašyti pateikti pažymą, kad asmuo nėra teistas. Deja, praktikoje pastebima, kad toks reguliavimas suveikdavo ne visada. Įteisinamas naujas už seksualinius nusikaltimus teistų asmenų tikrinimo būdas, kuriuo galės naudotis ne tik darbdaviai, bet ir vaikų tėvai - QR kodas.

Įtvirtinamas draudimas dirbti su vaikais, užsiimti savanoriška veikla, atlikti praktiką, stažuotis, verstis individualia veikla, teikti paslaugas, taip pat vykdyti bet kokią kitą veiklą, tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusią su vaikais. Toks draudimas galios ne tik teistiems asmenims, bet ir atleistiems nuo baudžiamosios atsakomybės, jei jie padarę seksualinius nusikaltimus prieš vaikus ir suaugusius. Jei asmuo teistas pagal nurodytus nusikaltimus, tam tikrose įstaigose jis apskritai negalės dirbti, nesvarbu, ar jo veikla susijusi ar ne su vaikais. Įstaigos, kuriose teistiems asmenims bus draudžiama dirbti: vaiko teisių apsaugos, socialinės, kultūros, švietimo, sporto ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančios įstaigos.

Darbdavių atsakomybė

Įstaigos vadovas turi patikrinti asmens, kurio veikla bus susijusi su vaikais, QR kodo galiojimą:

- prieš priimant į darbą, leidžiant atlikti praktiką, stažuotę, savanorišką veiklą, teikti paslaugas ar vykdyti bet kokią kitą veiklą, tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusią su vaikais, o vaiko teisių apsaugos, socialines, kultūros, švietimo, sporto ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose - visais atvejais;
- periodiškai, ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus (procesą palengvins automatizuotas teistumo duomenų tikrinimas pasitelkiant susietas Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro (ĮKNR) ir „Sodros“ duomenų bazės bei QR kodo galiojimo patikrinimas sukurtame epaslaugos.lt portale).

Institucijos, atsakingos už prevencijos kodo tikrinimą

Kad būtų tinkamai įgyvendinamos su prevencijos QR kodu susijusios įstatymo nuostatos, įteisinamas darbdavių (priimančiųjų organizacijų, juridinių asmenų, kurie pasitelkia asmenį teikti paslaugas ar kuriame asmuo ketina atlikti praktiką, stažuotis ar vykdyti bet kokią kitą veiklą, tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusią su vaikais, o tam tikrose įstaigose, organizacijose ir įmonėse - visais atvejais) priežiūros mechanizmas bei stebėseną, kaip šios nuostatos veikia praktikoje. Atsakomybę bus paskirstyta keletui įstaigų pagal jų veiklos sritis ir numatyta, kad už nuostatų įgyvendinimo kontrolę bus atsakingos:

- Vaikų socialinės globos įstaigose, įmonėse ir organizacijose - Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie SADM;
- švietimo įstaigose, įmonėse ir organizacijose - Nacionalinė švietimo agentūra;
- sveikatos priežiūros įstaigose, įmonėse ir organizacijose - Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie SAM;
- jei savanoriška veikla vykdoma, praktika atliekama, stažuojamasi, paslaugos ar veikla teikiamos kitose, nei nurodyta 1-3 punktuose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat individualia veikla užsiimančių asmenų - Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba;
- jei dirbama kitose, nei nurodyta 1-3 punktuose įstaigose, įmonėse ir organizacijose - Valstybinė darbo inspekcija prie SADM.

Už nustatytų pareigų nevykdymą numatyta ir administracinė atsakomybė, diferencijuojama atsižvelgiant į situacijos pavojingumą. Už asmens prevencijos kodo nepatikrinimą prieš priimant į darbą ar kartą per metus - nuo 300 iki 500 Eur, o už pakartotinį - nuo 500 iki 1 tūkst. Eur. Didesnė bauda numatyta tuo atveju, jeigu nustatoma, kad veiklą vykdo teistas

asmuo - nuo 3 tūkst. iki 5 tūkst. Eur, o jei toks atvejis nustatomas pakartotinį - nuo 5 tūkst. iki 6 tūkst. Eur.

Kam draudžiama dirbti su vaikais?

Asmenims, kurie įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu yra pripažinti kaltais už nusikaltimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, už vaiko išnaudojimą pornografijai, pelnydami iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimą į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, vaiko pirkimą arba pardavimą, taip pat už kitus tyčinius sunkius ar labai sunkius nusikaltimus ar už analogiškas veikas, numatytas kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas.

Tiesioginiu kontaktu su vaiku laikoma tokia situacija, kai asmuo turi galimybę likti vienas su vaiku, užmegzti su juo fizinį ar emocinį santykį. Kontaktas su vaiku (-ais) laikomas reguliariu, jei asmuo turi galimybę neatsitiktinai (daugiau nei vieną kartą) kontaktuoti su tuo vaiku ar kitais vaikais.

Dirbti, teikti paslaugas, savanoriauti, stažuotis ar užsiimti bet kokia kita veikla vaiko teisių apsaugos, socialines, kultūros, švietimo, sporto ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose asmenys, turintys teistumą pagal nurodytus nusikaltimus, negali visais atvejais, net jei neturi tiesioginio ir reguliaraus kontakto su vaikais.

Pagalba vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinės prievartos

Seimas taip pat pritarė, kad nuo seksualinio smurto nukentėjusiems vaikams pagalbą teikiantys globos namai „Užuovėja“ būtų prijungti prie Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos. Įgyvendinus pokytį, plėsis pagalbos prieinamumas. Pirmieji pas nukentėjusį vaiką atvykę vaiko teisių gynėjai galės nedelsiant įvertinti kokios pagalbos jam reikia ir bendradarbiaujant su socialiniais partneriais pradės operatyvų pagalbos teikimą nukentėjusiems nepilnamečiams.

